

D m

Børnevogterens Nytte og Forbedring.

af

M. Sartorph.

Intet er vigtigere, end at forebygge et Onde; og ingen Pligt helligere for Lægen, end at forekomme de Uheld, som true det menneskelige Legeme. Viser man endog større Kunst, ved at bestride og forjage dets Smertes; man gjør dog Menneskeslægten en betydeligere Tjeneste, naar man ophæver deres Aarsager, og tilintetgier disse, ved at borttage Anledningen dertil. Men hvor ere disse oftere end i den første Alder, da den Nyfødtes spæde Legeme, for svagt til at taale den mindste Voldsomhed, er udsat for utallige Farer? En ligesaa almindelig, som bedrøvelig Erfarenhed, lærer os daglig, at i Ammernes Hænder, ved deres baade Skædesløshed og Søvnagtighed, have mange Børn lidt Skade paa deres Helbred, og flere givet Livet til Offer for hines Efterladenhed. Den farlige Misbrug, som de fleste Ammer begaae, ved at lægge det diende Barn hos dem i Sengen, har været ofte Aarsag til, at disse, overraskede af Sønnen, have kastet deres tunge Legeme paa Barnet, og dette uskyldig under denne alt for svære Vægt har opgivet Aanden. Ingen Formaning, ingen Advarsel have været i Stand til, at forekomme denne Misbrug; men de vrangvillige Ammer have, tværtimod Forældres og Lægeres Raad,

Kaad, vedblevet denne skadelige Sædvane. Man har derfor været betænkt paa mechaniske Svangsmidler, hvorved den visse Fare kunde undgaaes, som altid truer de Spæde, naar den søvnagtige Amme forglemmer at lægge BARNET fra sig, førend hun selv falder i Søvn. De i denne Hensigt opfundne Maskiner kaldes under et almindeligt Navn Børnevogtere; hvori spæde Pattebørn kan nedlægges og bevogtes derved, for at ligges ihjel af Ammerne, eller ombringes under deres Bryst.

Over de forskjellige Arter af disse, og især over en her i Staden forbedret Maskine af dette Slags, vil jeg anstille nogle faa Betragtninger, fuldkommen forsikret om, at Selskabet finder ingen Mishag i en Gienstand, som har vore Medskabningers Frelse og Sikkerhed til Diemed.

I Frankrig og i endeel andre Lande har man med stor Nytte betient sig af et Slags aflange Kurve, hvori Børnene ere bleve nedlagte, og oven til med Sløiser saaledes tilbundne, at de deraf ei kunne udfalde. I disse Kurve maae Ammerne daglig bære Børnene, og deri række dem Brystet, uden at tage dem ud af samme, og derved har denne Kurb eller Maskine ofte bevaret Børnene for at blive ihjeltrykte, under Vægten af en tungsvønic Ammes Lægene; men den har derimod ikke været aldeles sikker nok, til at forhindre, at om Ammen i Søvn lagde sig over BARNET, hendes Bryst under Patningens jo kunde tilstoppe Næsen og Munden saaledes paa BARNET, at Veiret blev det betagen, og derover kvaltes.

I Florenz er der opfundet, og til almindelig Brug anbefalet, en Træ-Maskine, kaldet Arcuccio, hvorom Mårten Trievald i det Kongl. Videnskabers Akademie i Sverrig har handlet udi Julio 1740, og hvis Aftegning findes anfert i den første Deel af bemeldte Akademies Skrifter, hvilken Maskine udgier $\frac{1}{2}$ Cylindere med aflange Nabninger, og et Hul paa Siden, hvorigennem Ammen kan række BARNET Brystet. Denne bliver sat over BARNET i Sengen, og under Dynen, for at forhindre, at det ei skal trykkes eller ligges ihjel af Ammen.

Man kan ei nægte denne Opfindelse sin store Nytte, men den haver dog den Mangel, at egenfærdige Ammer, som have den Bane, at lade Børnene ideligen hænge ved Brystet, for ikke at høre dem græde, have imod Forældrenes

nes Willie paa egen Haand taget Børnene ud af disse Maskiner, og derved udsat dem for samme Fare, som om disse Hielpemidler aldrig havde været til.

Denne Mangel have vore Landsmænd, til Nationens sande Ære, søgt at afhjælpe. De have forbedret denne Opfindelse dertil, at Børnene under Laas og Lukke ligge sikre, for at de ikke om Natten hemmeligen skulle udtages deraf, naar de behøvede Die. At denne i Odense forbedrede Maskine hvorom er meldet udi No. 153. af de Kiøbenhavnsske Adresse-Contours Efterretninger, og i No. 35. af den Viborgske Samler for Aaret 1777, har jeg den Ære at overlevere Selskabet en Model; see Fig. 1. Jeg har ladet dens Bequemmelighed ved Ammerne paa det Kongel. Accouchement-Huus prøve, og i Almindelighed befundet, at den svarer til sit Diemed, som er, at kunne give Børnene Patte deri, uden at udtage dem deraf imod Forældrenes Willie.

Dog alligevel have nogle Mangler ved samme givet Anledning til en Forandring, og til en nyere Bornevogter, som jeg indtil videre vil kalde den Kiøbenhavnsske; see Fig. 2. Denne har jeg tillige den Ære at forevise Selskabet. Veiledet af mine Erindringer, er den forfærdiget af den nu afdøde Sal. Madame Grundt f), som har søgt at giøre denne nye Bornevogter saa beqvem og magelig, at man uden Modsigelse har været i Stand til, at gaae Ammernes Fordomme i Møde, og tilintetgiøre deres ubetændelige Indvendinger imod saa nyttig en Opfindelse. Man kan let forestille sig Ammernes ubillige og forskrækkelige Klagemaal over en Maskine, som ved at bevogte Børnet, betager dem den søde Lyst, de fleste have, til at lade det ligge stændig ved Brystet, og saa at sige, skiatte sig selv, imedens Ammen sover rolig, og ubekymret for Børnets Skiebne. Herudover have de stræbt at giøre denne Maskine forhadt; ikke at tale om, at enhver saadan Opfindelse, naar den strider mod Almuens Fordomme, ved sin Nyhed bliver dadlet, saa have de fra dens Figur af, lige indtil dens vigtigste Brug, søgt at finde Feil i samme. Nogle af dem ansee Bornevogteren for en uhandelig Maskine, og beskylde den for at ligne en gyselig Liigkiste, hvori de synes, at Leiet er uanstændigt for Børnet, og alt for skræksoomt et Syn for Ammen. Andre paaastaae, at det

maae

f) Kurvemagerinde, boende paa Hjørnet af Boldhuusgaden og Stranden, hvor Bornevogteren haves.

maae være umueligt, at behandle og regiere et Barn i saadan en tilluft, svær og uhyre Maskine. Nogle spørge: hvorledes de kan være i Stand til, at give Børnene tert under dem om Natten, naar de ei maae aabne Maskinen, og tage Børnene ud? Andre sige: hvorledes skal nogen kunne styre et uregierligt Barn, som altid vil ligge ved Brystet? eller hvo har Kræfter nok, til at tumle med det urolige Barn udi denne Maskine?

Disse Indvendinger, som jeg med Misforneielse har hørt af mange, fortiene at besvares; dog vil jeg ei giøre det efter blotte Fornuftslutninger, men efter den sande Erfaring, og efter Prøver, jeg har havt Leilighed til at modtage paa Accouchement-Huset, ved Brugen af de Odenseiske og Kiøbenhavniske Bornevogtere; og ved disse skal det ei være vanskeligt, at tilintetgiøre de saa ubilligen fremsatte Klagemaal.

Jeg vil ei engang beraabe mig paa, at smaae Vanskeligheder eller Ubequemmeligheder af den Fornuftige aldrig kan sættes i Ligning mod den Sikkerhed, som Barnet nyder i denne Maskine, imod Annernes eller Modrenes Uforsigtighed, og uvidende Voldsomhed. Men jeg vil besvare og aldeles ophæve de fremsførte Besværinger.

1) Endskjønt Figuren af Bornevogteren, enten den ligner en Fiigkiste eller Thronsteng, intet vedkommer dens Fordeel eller Mangel; saa for at høre deres Indvendinger, som bedømme denne efter dens udvortes Dannelselse, holder jeg for, at det er best, om samme bliver givet Skikkelse af vore sædvanlige Bugger; derfor er den Kiøbenhavniske saaledes indrettet, at naar man tager Laaget A af den, saa har man en ordentlig Bugge, og om Natten, da Laaget paalægges, og skal giøre Nyttu, skuler jo dennes Mørke dens mindre behagelige Figur, som paa saadan Tid dog ikke bliver fremsat til Beskuelse.

2) At Barnet i denne Maskine kan tumles og behandles, som det bør sig, derom kan ei være nogen Tvivl. Intet har jeg med mere Omhu ladt forsøge, men intet har jeg fundet, som med Villighed kunde indvendes, især mod den Kiøbenhavniske Bornevogters Brug i denne Hensigt. De mange Nabninger, som her og der ere anbragte paa den Odenseiske, ei alene den store for Enden (Fig. III.); og den paa Siden (Fig. I. A), hvor Brystet skal ses igiennem, men endog de mange aflange paa Laaget (Fig. I. B B), give Hænderne Leilighed nok til, paa mange Steder at kunne lette, vende og trække

Barnet

Barnet hen til sig. Dog, for aldeles at afhjælpe al Vanskelighed i denne Henseende, har jeg ladet forandre den runde Abning ved den øverste Ende paa den Odenseiske Maskine (Fig. III.), hvor igiennem Ammen skal føre Haanden ind, for at bringe Barnet imod Brystet, og i sammes Sted ladet sætte tvende andre store Abninger paa Siderne, tæt ved dem, som ere dannede for Brystets Skjld; (see Fig. II. B.) efterdi Ammerne klagede med Feie over, at Armen, naar den saa langt fra deres Legeme skulde udbøies, for at holde Barnet, snart vilde trættes, isald Barnet holdt længe ved at patte. Nu derimod, da Abningen er tæt ved Brystbulet, kan Ammens Arm indføres derigennem, uden at Albuen føres ud fra Kroppen; og Barnets Hoved, uden at trætte den indbragte Arm, hvile derpaa; thi Armen finder herved den samme Understøttelse og Hvile i denne Stilling, som den pleier at have, naar Barnet hviler uden for Maskinen, i Armen paa Ammens Skjed; hvorved al Klage i denne Henseende ophæves.

3) Den Klage, som føres over Maskinen af den Årsag, at den forhindrer Ammerne fra, at kunne give Børnene ofte nok tørt under dem, er aldeles ugrundet. Naar et Barn for sidste Gang Klokken 11 til 12 om Natten faaer tørt under sig, saa fordrer det i Almindelighed ingen Reenlighed ferend imod Morgenens; men naar vi endog sætte det Fald, at een eller anden Gang Barnet af denne eller en anden Årsag skulde udtages, saa blev jo Ammen nødt til at staae op, for at hente Nøglen, og besørge denne Nødvendighed, og da hun ved samme Leilighed blev fuldkommen vaagen, var ingen Fare for Barnet at befrygte, saasnart det strax igien blev lagt i Maskinen, og Nøglen til Vedkommende afleveret.

4) Bornevogteren er ligesaa beqvem som Buggen, til at tyffe og stille et uroligt Barn; thi den samme Bevægelse, som haves i en Bugge, kan og gives ved Bornevogteren. Vil man endog hviste, at jeg maae bruge dette Ord, og bære det paa Armen, saa er Bornevogteren, efter den sidste Forbedring, saa let og magelig, at Ammen uden Møie kan bære og føre den; og isald dens Størrelse og Længde forhindrede Ammerne i at hviste eller tumle dem for meget, saa var selv denne dadlede Mangel en nye Fortieneste ved Maskinen; thi alle saadanne Sving og Bevægelser, naar de skee for hastige, ere for voldsomme for et Barn, og altid farlige.

Vil man bringe et Barn til Rolighed ved at vugge det, da skeer denne Bevægelse i Børnevogteren langt sikrere og bedre end i Buggen selv. Ved hiin har man ei at befrygte, at Barnet under en heftig Bugning skal svinges ud af Leiet, siden den overalt er tilluft; ei heller stødes Barnet saa meget ved sammes Bevægelse, som ved Buggens; thi da den bør hænges uden for Sengen i Strikker (see Fig. I. II. C C), saa svinger den jevnere frem og tilbage, saa Hiernen ei forskumples, eller Barnet opvækkes ved dens pludselige Standning; thi Svingene tage efterhaanden langsomt af, og usformærkt ophører Bevægelsen, som ei engang skeer saa lemsældig ved Bugning.

5) Hvad andet Middel har vel en Amme, til at dnyse et uroligt diende Barn med, end Bevægelsen og Patten, naar jeg undtager de smaae Giøglerier, som egentlig passe sig til mere voksne Børn. Patten kan Barnet faae uden Hindring af Maskinen, og var den endog hinderlig i, at Barnet ei idelig kunde hænges ved Brystet, skeede Barnet dermed en Velgierning, siden Børn alene forvænnes, ved at ligge jævnlige med Ansigtet i Ammens Barm, og en bestandig Patning forvolder desuden en svag Fordæielse.

6) En meget stor Nytte finder jeg endnu deri, at naar denne Maskine er indrettet saaledes som den Kiøbenhavniske, at Laaget kan aftages om Dagen, saa kan den endog tiene til, at bære Barnet derudi, paa samme Maade, som i de franske Kurve; thi ved Hielp af et Baand hænges den Ammen over Hølen; og kan Barnet ved Sleifer saaledes indbindes i Maskinen, at det ei kan falde ud. Herved forekommes de farlige Dreininger, som ellers Kroppen af Barnet er underkastet; enten naar Barnet bæres bestandig paa en Arm, eller slaaer sig tilbage, eller usformodentlig dreier Kroppen med alt for stor Hastighed til een eller anden Side, hvorved de bruskagtige Rygrade fordreies og komme til Skade.

7) Det eeneste, som med Billighed skal kunne indvendes mod Børnevogteren, og især den Kiøbenhavniske, er, at den er for bekostelig, og altsaa ei kan have af de Usformuende og Fattige; hvorudover dens Nytte bliver mindre almindelig, end den burde; men foruden at Forskiellen af Prisen mellem den Kiøbenhavniske og Odenseiske vil blive meget ringe, saa finde Mødrene af den ringere Stand, naar de selv opamme deres Børn, den simpleste Børnevogter i en simpel Hængeskjæ, som hænges uden for Sengen. Naar

Barnet deri indbindes saaledes, at det ei kan falde ud, saa kan det gives Die, og behøves aldeles ikke at tages i Sengen. Disse Mødre, hvis Hensigt er ei at bedrage dem selv, opnaaer derved den samme Sikkerhed, som de Fornemme ved den egentlige Bornevogter; thi hænger Keien ved Siden af Moderens Seng, lidt høiere end Sengen, saa nødes Moderen til, naar hun vil give Barnet Brystet, at trække Keien ind til sig, hver Gang Barnet græder, og naar den er indtrukken, maae hun reise sig over Ende i Sengen, paa det at hendes Bryst kan svare i lige Høide til Barnets Mund. Under disse Bestræbelser, og ved denne opreiste Stilling, muntres den Halsføvnige, og forestager sig vaagen og med Estertanke den Handling, som de fleste oftest forrette i Søvn, naar Barnet ligger hos dem i Sengen. Skulde Sønnen endogsaa betage hende i denne Stilling, saa skader det ikke Barnet, siden det aldrig tages ud af Keien; ja skulde hun enten med Kroppen eller Brystet falde over Barnet, saa blev Faren dog ei stor, thi hun støder Keien fra sig, og i det den svinger sig bort, befries Barnet fra at ligges ihjel, eller paa anden Maade at blive beskadiget.

8) Ved Brugten af denne Maskine undgaaer man ogsaa den Fare, som altid maae befrygtes, naar Barnet optages i et koldt Bærelse, for at patte; da det derved ofte ved Forkjølelse tildrager sig Snue, Hoste og andre Sygdomme; ligesom og den forhindrer det fra at nedputtes og begraves under Dynerne, som i den Florentiniske Maskine, hvilket er ligesaa farligt, hvor det let kunde quæles af Ammens overflødige og skadelige Uddampninger.

9) Denne Maskine er altsaa et hypperligt Middel til, at tvinge Ammerne fra, at forvænne Børnene til, stedse at hænge ved deres Bryst, naar de sove; en Vane, som ei alene i sig selv er skadelig, men endog i paakommende Sygdoms Tilfælde har meget ubehagelige Folger; thi Børnene, endskient vante til Mad og Drikke, ere saa paahængende efter Ammerne, at de ved at savne dem, ere i Stand til, ved deres idelige Graad og Skrig at paadrage dem nye Sygdomme.

10) Og hvad Lettelse finder ikke en søvnagtig Amme ved den Maskine, naar hun af Mistillid til sig selv tør ikke overlade sig til nogen rolig Søvn, men af Forsigtighed maae tvinge sig til, at staae op, for at tage Barnet af Buggen, og at holde sig oven Senge, indtil det igien er kommen til Nølighed;

at hun nu ved Maskinens Hielp kan hvile roligere, og med Sikkerhed give det Balle i Sengen, uden at forkieles, ved at staae op om Natten, og rulle det Brystet i en kold Stue.

Skulde da de smaa Ueiligheder, som kunne følge med Bornevogteren, sættes i Ligning med den store Fordeel, at Forældre herefter med Sikkerhed kan anbefroe Ammerne deres Børn? Burde ei den Opfindelse finde Bisald, som forekommer de Ulykker, for hvilke de Spæde i uforsigtige og dorste Ammers Arme ere udsatte, som kan afværge Legemets farlige Trykning, ja befrie mange uskyldige fra Døden? Hvor meget var det at ønske, at dens Brug maatte blive almindelig, og at dens erkjendte Nytte maatte triumphere over Fordommens og Egenfindigheds oplastede Hindringer; og fornoiet skulde jeg have anvendt min Flid paa, at lade den prøve og forbedre, naar det maatte bidrage til, at giøre en Maschine bekiendt og almindelig antaget, som altid ved sine Fordele vil erstatte sin Bekostning.

Forklaring over Kobberet.

Fig. I. Den Odenseiske Bornevogter.

- AA. Den underste Deel eller Leiet, giort af tynde Bræder, med Lærens Bund, indskaaren i Randen af Sideslykkerne ved Hovedet, for derigiennem at give Brystet.
- a. Hovedstykket med et udskaaret rundt Hul eller Abning (see mere Fig. III.), for derigiennem at kunne føre Armen ind, til at lette og vende Børnet.
- BB. Det aflange hvælvede Laag med Hængsler, hestet til Foden af Leiet, forsynet med tvende aflange Abninger (bb) paa hver Side, og en Boile (c), som slutter til ved Randen af Leiet, naar det lukkes. Enden af Laaget, som vender mod Hovedet, er forsynet med en Krampe (d), hvorover Haspelen (e) kan kastes, og med en Hængelaas tillukkes.
- CCC. Fire Snore i de fire Hierner, hestede ved Ringe, til at hange Maskinen udi.

Fig.

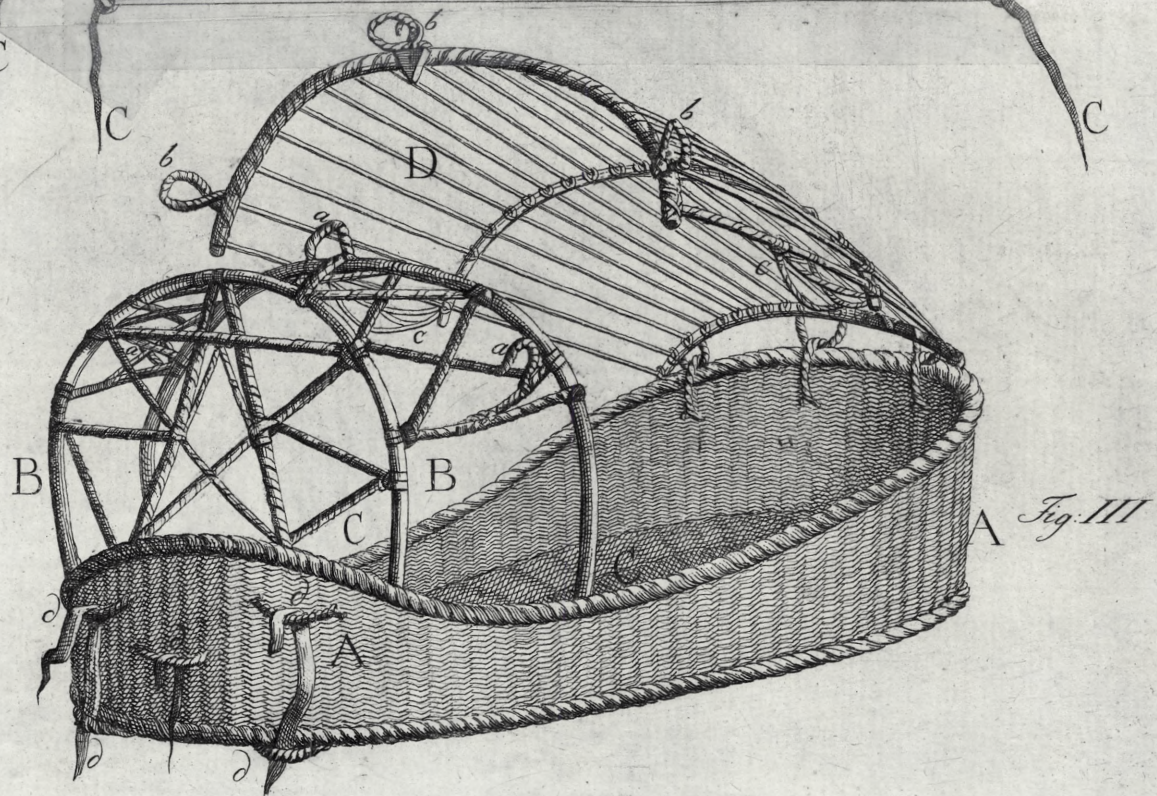
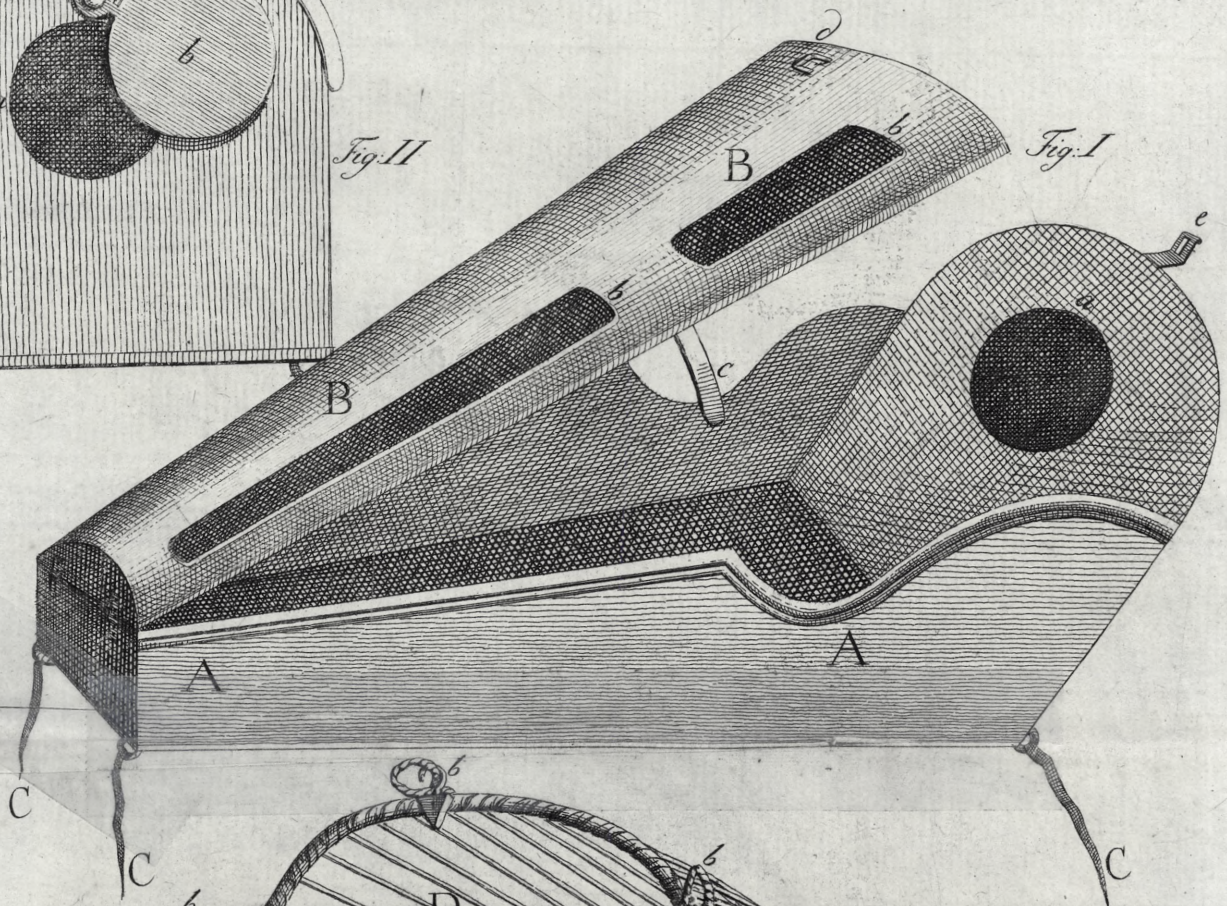
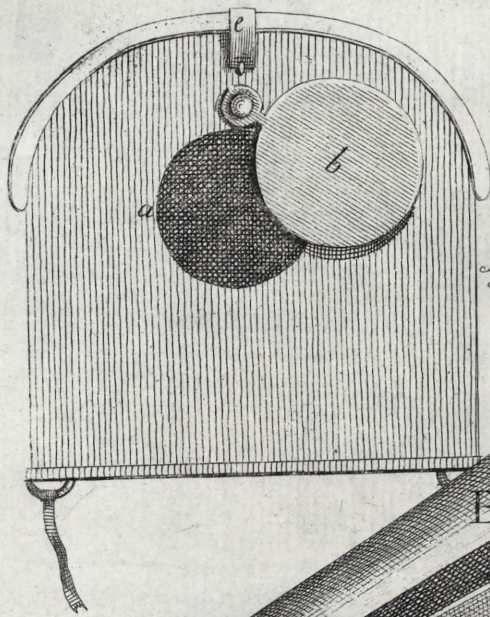

Fig. II. Forestiller Hovedstykket af Vogteren, med sin runde Abning (a), og derfor uden paa hængende bevægelige Klappe (b), og Hasplen (c) lagt over Laaget.

Fig. III. Den Niebenhavnske Bornevogter.

AA. Den underste Deel eller Leiet, flettet af tynde Vidier som en Kurv, høiere mod Enderne end paa Siderne. Den øverste Ende ved Hovedet er overdækket af tvende Voiler, hvis Mellemstetning er mere aaben end paa Hoveddækket af de sædvanlige Bugger.

aaa. Trende Vidie-Kramper ved den forreste Voile, paa hvilke Hasplerne (bbb) af Laaget kan heftes.

BB. En Abning paa hver Side ved Kanden mod Leiet imellem Voilerne, hvorigiennem Armen kan indsæres, til at vende og løfte BARNET.

CC. Det Sted foran den forreste Voile, hvor Laaget ikke slutter til Kanden af Leiet, men lader en Abning, sluttet imellem den forreste Voile af Hoveddækket og de trende smaae Vidie-Voiler (cc), paa hver Side af Laaget, igiennem hvilken Abning Brystet gives til BARNET. Paa hver Ende af Kurven eller Leiet ere trende Kramper for oven, og tvende for neden (dddd), med Snorer til at hænge den i.

D. Laaget, hvilket saaledes, at dets forreste Voile (bbb) svarer til den forreste Voile af Hoveddækket, og er forsynet med forberedte trende Haspler, og en Laas paa den midterste, til at lukke for BARNET.

Den bageste Voile af Laaget mod Foden er forsynet med trende Ringe, hvorved det heftes som med Hængsel til Leiet.

